

**Харківський національний педагогічний університет
імені Г.С. Сковороди (Україна)**

**Міжнародна Академія Прикладних Наук в Ломжі
(Республіка Польща)**

Стамбульський університет (Турецька Республіка)

Вроцлавський університет (Республіка Польща)

Університет Коменського в Братиславі (Словацька Республіка)

**Collegium Humanum Варшавський Університет Менеджменту
(Республіка Польща)**

«АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ПРИВАТНОГО ТА ПУБЛІЧНОГО ПРАВА»

**Матеріали VI Міжнародної науково-практичної конференції присвяченої
95-річчю від дня народження члена-кореспондента НАПрН України,
академіка Міжнародної кадрової академії, Заслуженого діяча науки
України, доктора юридичних наук, професора Процевського О.І.**

За науковою редакцією:

Александра Енглєр-Якуб'як, Олена Коваленко, П'ютер Якуб'як

29 березня 2024 року

м. Харків

Рекомендовано до видання Вченою радою Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди, протокол №5 від 15.05.2024 р.

Recenzenci:

dr Olga Kotowska, Międzynarodowa Akademia Nauk Stosowanych w Łomży, Rzeczpospolita Polska
doc. dr Oleksandr Lysiak, Charkowski Narodowy Uniwersytet Ekonomiczny im. Semena Kuzneta, Ukraina

Rada redakcyjna:

Mykola Zhadan, Charkowski Narodowy Uniwersytet Pedagogiczny im. H.S. Skovorody, Ukraina
Aleksandra Engler-Jakubiak, Międzynarodowa Akademia Nauk Stosowanych w Łomży, Rzeczpospolita Polska
Olena Kovalenko, Charkowski Narodowy Uniwersytet Pedagogiczny im. H.S. Skovorody, Ukraina
Agata Osińska, Międzynarodowa Akademia Nauk Stosowanych w Łomży, Rzeczpospolita Polska
Zoia Sharlovych, Międzynarodowa Akademia Nauk Stosowanych w Łomży, Rzeczpospolita Polska
Piotr Jakubiak, Międzynarodowa Akademia Nauk Stosowanych w Łomży, Rzeczpospolita Polska

Редакційна колегія:

Микола Ждан, Харківський національний педагогічний університет імені Г.С. Сковороди, Україна
Александра Енгле-Якуб'як, Міжнародна Академія Прикладних Наук в Ломжі, Республіка Польща
Олена Коваленко, Харківський національний педагогічний університет імені Г.С. Сковороди, Україна,
Агата Осінська, Міжнародна Академія Прикладних Наук в Ломжі, Республіка Польща
Зоя Шарлович, Міжнародна Академія Прикладних Наук в Ломжі, Республіка Польща
Пьотр Якуб'як, Міжнародна Академія Прикладних Наук в Ломжі, Республіка Польща

Актуальні проблеми приватного та публічного права : матеріали VI Міжнародної науково-практичної конференції присвяченої 95-річчю від дня народження члена-кореспондента НАПрН України, академіка Міжнародної кадрової академії, Заслуженого діяча науки України, доктора юридичних наук, професора Процевського О. І., присвячено до 220-ї річниці з дня заснування університету. Ломжа – Харків, 29 березня 2024 року. / Наукова редакція: Александра Енгле-Якуб'як, Олена Коваленко, Пьотр Якуб'як. Ломжа : Міжнародна Академія Прикладних Наук в Ломжі, Республіка Польща; Харків : Харківський національний педагогічний університет імені Г.С. Сковороди, Україна. Видавництво: MANS w Łomży – Харків : ХНПУ імені Г.С. Сковороди, 2024. 800 с. PDF-формат ; мережеве видання ; інституційний депозитарій; DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.11065711>.

Aktualne problemy prawa prywatnego i publicznego: materiały VI Międzynarodowej Konferencji Naukowo-Praktycznej poświęconej 95. rocznicy urodzin członka korespondenta Narodowej Akademii Nauk Prawnych Ukrainy, akademika Międzynarodowej Akademii Kadr, Honorowego Naukowca Ukrainy, doktora hab. nauk prawnych, profesora O. Procewskiego, poświęcony 220. rocznicy założenia uczelni. Łomża – Charków, 29 marca 2024 r. Aleksandra Engler-Jakubiak, Olena Kovalenko, Piotr Jakubiak. Łomża: Międzynarodowa Akademia Nauk Stosowanych w Łomży, Rzeczpospolita Polska; Charków: Charkowski Narodowy Uniwersytet Pedagogiczny im. H. S. Skovorody, Ukraina. Wydawnictwo: MANS w Łomży – Charków: ChNUP im. H. S. Skovorody, 2024. 800 s. Format PDF ; publikacja internetowa ; depozytariusz instytucjonalny; DOI <https://doi.org/10.5281/zenodo.11065711>.

Збірник сформований з готових матеріалів, наданих авторами. Видавець не несе відповідальності за надані до публікації матеріали. Всі права захищені. При будь-якому використанні матеріалів конференції посилання на джерела є обов'язковим.

Zbiór powstał z gotowych materiałów dostarczonych przez autorów. Wydawca nie ponosi odpowiedzialności za materiały przekazane do publikacji. Wszelkie prawa zastrzeżone. Jakikolwiek wykorzystanie materiałów konferencyjnych wymaga podania źródła.

У збірнику представлені результати наукових досліджень вчених, проведених у межах затверджених тем наукових досліджень «Реалізація Україною Угоди про асоціацію з Європейським Союзом у галузі зайнятості, соціальної політики та рівних можливостей», державний реєстраційний номер: 0120U104122 та «Правові проблеми європейської інтеграції держави і права України», державний реєстраційний номер: 0121U110256, присвячені актуальним проблемам приватного та публічного права.

Видання адресоване вченим, аспірантам, докторантам, викладачам закладів юридичної освіти, працівникам суду, адвокатури, органам юстиції, співробітникам Державної служби зайнятості України, практикуючим юристам, громадським діячам, профспілковим активістам, іншим особам, що цікавляться проблемами приватного та публічного права.

Матеріали конференції оприлюднені у електронному вигляді на сервері відкритого електронного архіву (репозитарію) Харківського національного педагогічного університету імені Г.С. Сковороди EKHNPUiR (електронний архів): <http://dspace.hnpu.edu.ua/> та на сайті факультету історії і права <http://hnpu.edu.ua/uk/division/fakultet-istoriyi-i-prava>: у розділі «Наука».

Wydawnictwo: MANS w Łomży – Charków: ChNUP im. H. S. Skovorody

10. United Nations Development Programme: Gender Inequality Index 2022. URL: https://hdr.undp.org/sites/default/files/2021-22_HDR/HDR21-22_Statistical_Annex_GII_Table.xlsx

11. У важкі часи війни Україна змогла покращити показники з гендерної рівності. URL: <https://philosophy.kpi.ua/u-vazhki-chasy-vijny-ukrayina-zmogla-pokrashhyty-pokaznyku-z-gendernoyi-rivnosti/>

УДК 349.3 (477)

orcid.org/0000-0001-6681-980X

ДЕЯКІ ПИТАННЯ ВПРОВАДЖЕННЯ СТАНДАРТІВ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ У ПРАВІ СОЦІАЛЬНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ УКРАЇНИ

Князькова Любов Михайлівна,

доцента кафедри права Маріупольського державного університету
кандидатка юридичних наук, доцентка, e-mail: kaf.zpd@ukr.net

З моменту проголошення Україною курсу на Євроінтеграцію у законодавство країни поступово впроваджуються європейські стандарти. Особливого значення набуває процес імплементації європейських соціальних стандартів. Слід відзначити, що у Європейському Союзі, кандидатом у члени якого є Україна, соціальні права людини є фундаментальними. Тому законодавство про соціальний захист України потребує комплексного поступового реформування згідно з європейськими соціальними стандартами. Це не просте завдання, коли країна знаходиться у стані війни. Коли економічна ситуація в країні погіршується у результаті значних втрат як матеріального так і людського потенціалу. За попередніми оцінками Уряду, збитки, завдані економіці України внаслідок війни, можуть сягнути \$700 млрд [1].

Ситуація ускладнюється ще і тим, що значна кількість жінок працездатного віку разом з дітьми виїхала за кордон з територій, де відбуваються військові дії. Збільшилась кількість осіб, які потребують соціальної допомоги від держави. Тільки видатки на соціальний захист внутрішньо переміщених осіб дорівнюють майже 73 млрд. грн., це друга стаття за видатками після фінансування обороноздатності країни [2]. Але не дивлячись на усі складнощі Україна поступово реформує законодавство про соціальний захист у відповідності з соціальними стандартами ЄС. Не вирішеною проблемою впровадження у національне законодавство є гендерні питання. Аналіз наявної практики, експертні й аналітичні дослідження у сфері забезпечення рівності за ознакою статі, дозволяють виділити ті сфери суспільного життя, де ризик дискримінації за ознакою статі, у тому числі поєднаною з іншими ознаками (інвалідність, належність до певної національності, етнічної групи, вік, тощо), за ознаками вагітності, годування груддю, родинного статусу, сімейних обов'язків, або іншого порушення прав жінок є найбільш високим

або вірогідним. Це, зокрема, трудові, відносини щодо окремих видів соціального забезпечення [3, с.52].

Україна, обравши європейський шлях розвитку, взяла на себе орієнтацію на наявну у провідних європейських країнах модель соціальної економіки, яка означає високий рівень соціальних стандартів і принцип гендерної рівності. До національного законодавства що регламентує рівність чоловіків та жінок у сфері соціального забезпечення відносяться: Конституція України [4], Закон України «Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків» від 8 вересня 2005 року № 2866-IV [5], Закон України «Про засади запобігання та протидії дискримінації в Україні» від 6 вересня 2012 року № 5207-VI [6] та ін.

Основні принципи гендерної рівності – рівність чоловіків та жінок в усіх сферах суспільного життя закріплено у статті 24 Конституції України, яка гарантує рівні права та можливості для чоловіків і жінок для їх самоствердження, рівність їх перед законом. Проте сьогодні жінки домінують у найбільш соціально незахищених категоріях населення – серед пенсіонерів, безробітних, малозабезпечених, тощо.

Так, дослідження вчених свідчать, що економічне становище жінок є гіршим, ніж чоловіків: серед безробітних більша кількість жінок; має місце фемінізація бідності, більшість жінок ніж чоловіків знаходяться у відпустках по догляду за дитиною; більшість жінок серед тих, хто працює неповний робочий день. Все це впливає на соціальне забезпечення жінки. Статистика показує, що заробітна плата у жінок нижча за заробітну плату чоловіків. Жінки отримують близько 70% від оплати праці чоловіків, в тому числі внаслідок непрямой дискримінації. Відповідно це призводить до непрямой дискримінації у сфері соціального захисту, оскільки, крім страхового стажу, другим ключовим показником для визначення розміру пенсій, інших соціальних виплат в межах загальнообов'язкового державного соціального страхування є розмір заробітної плати (доходу) [7]. Тривалість їх страхового стажу і накопичень також у більшості випадків менша, що пов'язано з материнством. Разом з тим, існує й проблема захисту чоловіків, оскільки тривалість їх життя на 10-12 років менша за тривалість життя жінок. Очікувана тривалість життя чоловіків в Україні складає 67, 7 років, а жінок – 78,1 [8].

Є проблеми гендерної рівності і у пенсійних правовідносинах. Наприклад, Закон України «Про загальнообов'язкове державне пенсійне забезпечення» в статтях 28 та 33 передбачає різні вимоги до страхового стажу для чоловіків та жінок.

Слід відзначити, що пенсійне забезпечення громадян пов'язане з трудовою діяльністю. Трудові відносини в багатьох випадках передують відносинам соціального забезпечення, а отже пенсійного, або існують поряд з ними. Наявність трудових відносин в минулому або тепер є умовою реалізації права на матеріальне забезпечення, а також підставою для встановлення диференційованих розмірів забезпечення працівників. Жінки піддаються більшому ризику бідності, ніж чоловіки, але цей ризик набагато вищий як в абсолютному, так і у відносному вираженні для людей похилого віку.

Значним кроком впровадження соціальних стандартів у національне законодавство є запровадження принципу рівного ставлення до чоловіків та жінок у сфері соціального забезпечення, передбаченого Директивою Ради № 79/7/ЄЕС від 19.12.1978 року.

Метою цієї Директиви є поступова імплементація принципу рівності чоловіків і жінок у сфері соціального забезпечення. Принцип рівного ставлення означає відсутність будь-якої прямої чи непрямой дискримінації на основі статі щодо сфери застосування систем соціального забезпечення.

Водночас, слід також мати на увазі, що різниця у ставленні за такою ознакою як стать, може мати розумне обґрунтування, тобто таке, що переслідує правомірну мету і сама різниця у ставленні є пропорційною цій меті. Традиційним прикладом у сфері трудового права є захист вагітних жінок і жінок, що нещодавно народили. У цій ситуації наявною є очевидна різниця у ставленні, але вона переслідує легітимну мету і застосовані заходи (додаткова відпустка, заборона залучати до окремих видів робіт, заборона звільнення, тощо) є пропорційними.

На наш погляд, у галузевих нормативних актах, що регламентують основні види соціального забезпечення треба закріпити принцип рівного ставлення до чоловіків та жінок, що буде сприяти реалізації цього принципу у практиці органів соціального захисту та Пенсійного фонду України.

Список використаних джерел

1. Шмигаль Д. До кінця року завдані економіці України внаслідок війни збитки підводяться до \$700 млрд. 13 грудня 2022р. URL: <https://interfax.com.ua/news/economic/878120.htm> (дата звернення 24.02.2024).
2. Верещук І. За рік кількість ВПО збільшилась на 300 тис. осіб. 01 вересня 2023 р. URL: <https://fakty.com.ua/ua/ukraine/suspilstvo/20230901-za-rik-kilkist-vpo-zbilshylasya-na-300-tys-osib-vereshhuk/> (дата звернення: 24.02.2024).
3. Уварова О.О., Дайнеко К.К. Захист прав жінок: юридичні інструменти захисту гендерної рівності в Україні: навч. посіб. Київ, 2019. 116 с. URL: https://nlu.edu.ua/wp-content/uploads/2021/05/III_2.pdf. (дата звернення: 24.02.2024).
4. Конституція України: Закон України від 28.06.1996. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 30. Ст. 141. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96%D0%B2%D1%80#Text> (дата звернення: 24.02.2024).
5. Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків: Закон України від 8 вересня 2005 року № 2866-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2866-15#Text> (дата звернення: 24.02.2024).
6. Про засади запобігання та протидії дискримінації в Україні: Закон України від 6 вересня 2012 року № 5207-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5207-17#Text>. (дата звернення: 24.02.2024).
7. Яковець І. Стандарти ЄС у сфері соціального забезпечення: впровадження в Україні та Європі. 31 серпня 2023 року. URL: https://jurfem.com.ua/standartyeesuspherisotszabezpechennya/?fbclid=IwAR0aGzZcRVrB8wV_nFdvqlllAugYQ3BtJrCXTQAJUbfZfiPPqsvrO0m-38U. (дата звернення 24.02.2024).
8. У якому віці виходять на пенсію та скільки в середньому живуть громадяни у різних країнах світу. Слово і діло. Аналітичний портал. 13.01.2024 року. URL: <https://www.slovoidilo.ua/2024/01/13/infografika/svit/yakomuviczivvyxodyatpensiyutaskilkysere dnomuzhyvuthromadyany-riznyx-krayinax-svitu> (дата звернення: 24.02.2024).